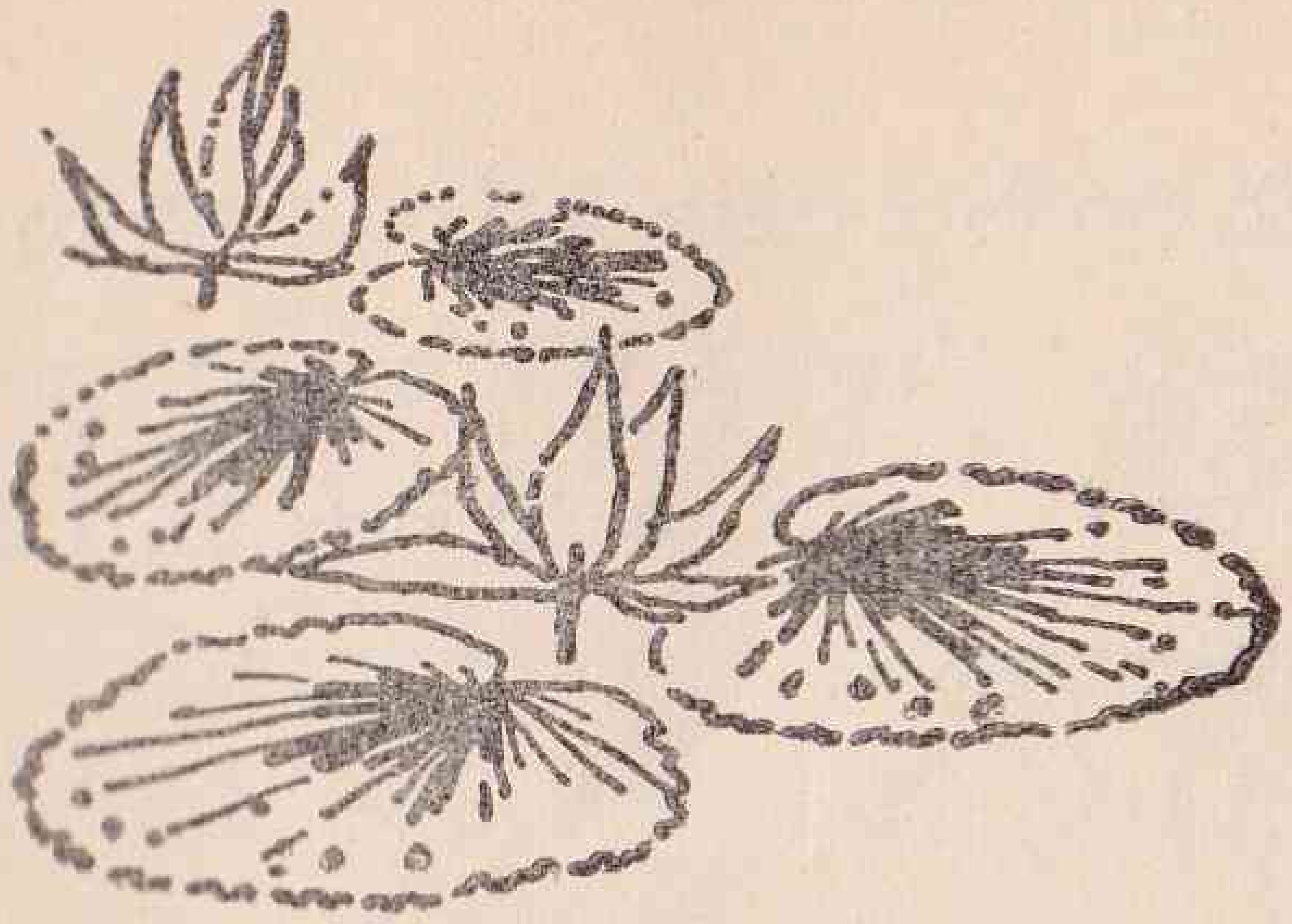

పైరుగాలి

మాలపల్లికీ, ఊనుకు నడుమ చెరువుకట్టక్రింద పైరుగాలి 'రివ్వు' మంటూ, 'రావూ?' అంటూ రాధమ్మను పిలుస్తోంది.

* * *

పిల్లగాలి పిలుపు విని రాధ మేలుకొంది. రాత్రి నడిజాముదాకా బుర్రకెక్కని చదువుతో సతమతమైపోయి, తీయని కలలతో, కలవరింతలతో సొమ్మసిల్లిపోయిన రాధమ్మ నిదుర లేవగానే — తూరుపుదిక్కున అల్లుకొన్న అరుణ రాగం, దూరాన మామిడితోపులోనుంచి వినవస్తోన్న పికరవం, మాలపల్లికి ఊనుకు సంకెలలా ఉన్న చెరువుకట్ట మీదినుంచి తేలివస్తూన్న పవన సందేశం—ఇవన్నీ ఆమెను మరింత కలవర పెట్టాయి. దూరాన కదలాడే పచ్చని పైరును, ఆ పైరుగాలిలో జంటజంటగా చిలిపిగా గంతులు వేస్తూ ఉన్న చిలుకాగోరువంకలను ఒకటి రెండుసార్లు చూచి రాధ సిగ్గుగా నవ్వుకుని, బద్దకంతో ఒళ్లువిరుచుకుంది.

రాధకు పైరుగాలి అంటే చాలా ఇష్టం. రాధమ్మంటే మాలపల్లెలో అందరికీ ఇష్టం. "మీ పల్లెలోకంతా చాలా అందంగా ఉన్నది ఎవర్రా?" అని ఏ వేలెడు కుర్రవాణ్ణి అడిగినా వాడు చెప్పే సమాధానం:

"రాధమ్మొక్కతే!"

రాధమ్మ అందం, ఆకర్షణ — ఇవి సామాన్యమైన విషయాలు గావు. ఆశ్చర్యపడదగ్గవి. నిమ్మపండులాంటి శరీరచ్ఛాయ ఆమె అందంలో ఒక ప్రత్యేకత.

ఆమెలో ఉన్న మరో ప్రత్యేకత ఆమె చదువు. రాధ అంటే మాలపల్లెలో గౌరవం, సదభిప్రాయం, ఆదరం కలుగ జేసేవి—ఆమె అందం, చదువు, నడవడి.

ప్రస్తుతం పబ్లిక్ పరీక్షలు జరుగుతున్నాయి. ఈనాటితో పరీక్ష ముగిసిపోతుంది. పరీక్షల ఉప్పెనలో రేయింబవళ్లు చదివి చదివి రాధముఖం పాలిపోయి, కన్నులు వాలిపోయి, శరీరం నీరసించిపోయి— చూడటానికి మరింత ముద్దుగొలుపుతోంది.

రాధ గబగబ సిరిచాప చుట్టి, తెరచివున్న పుస్తకాన్ని జాజిచెక్కల పెట్టెలోనికి గిరవాటు వేసి, పెరట్లోకి నడిచింది. ముఖం కడుక్కొని, తలదువ్వుకుని, క్రితం రోజు సాయంకాలం ఉతికి ఆరగట్టిన కెంపురంగు వాయిల్ చీర కట్టుకుంది. తల్లి మంగమ్మ కంచంలో పోసివుంచిన చద్దన్నం తిని పెందరాళే స్కూలుకు బయలుదేరింది. వాకిట్లో తండ్రి సూరయ్య పలకరించాడు.

"ఏమమ్మా? ఇయ్యాలతో పరీక్ష ఆఖరేగదూ?'

"ఔను!" అంది రాధ, చెరువుకట్టవైపు చూస్తూ.

"ఏం జేస్తాం? ఇంక నావల్ల గాదులే తల్లీ! ఏదో యింతకాడికి నెట్టుకొచ్చినాను...మన తాలూకా తాసీల్దారు మనవాడేనంటలే! ఎట్లాగైనా వాడి కాళ్లుపట్టుకుని నిన్ను వాడిచేతుల్లో పెట్టేంతవరకు నాకు నిద్రపట్టదు"అని సన్నగా నవ్వాడు సూరయ్య.

"తాసీల్దారు నాకొద్దు..." అంది రాధమ్మ చిరు సిగ్గు మేళవించిన చిరుకోపాన్ని ప్రదర్శిస్తూ.

మంగమ్మ కంచంకడిగి పెరట్లో పారబోసి, కూతురు మాట విని "చూసినావా, చూసినావా?... ఈ పాడు చదువు మానిపించేసి, దీన్ని మా రాముడికిచ్చి ముడెట్టమంటే యిన్నావా? ఇప్పుడు కలేకట్రు గావాలంటుంది. ఇద్దరూ ఏడవండి" అంటూ సూరయ్యను ఎత్తిపొడిచింది.

"కలేకట్రు గాకపోతే వాడి జేజినాయన జేసుకుంటాడులే నా దొరసానిని. ఇంత చదువు చెప్పించి ఆ దున్నపోతు చేతిలో పెట్టమంటావా? పోయేపో! అంతా రాధమ్మ యిష్టం" అంటూ ఈసడించాడు సూరయ్య.

"హూం! నాకు కలెక్టరు గూడా వద్దేను..." అంటూ జడను వెనక్కు ఒక్క విసురువిసిరి స్కూలుకు బయలుదేరింది రాధ.

ఆ మాటకు సూరయ్య గట్టిగా నవ్వుకుని మురిసి పోయాడు.

*　　*　　*

మాలపల్లెకి, బానుకు మధ్య దూరం ఆరుఫర్లాంగులు. నడుమ ఒకటిన్నర ఫర్లాంగు పొడుగునా చెరువుకట్ట.

ఆ కట్టమీద నడవాలంటే రాధకు చాలా ఉల్లాసం. ఆమె రోజూ ఉదయంపూట—చదువుకోడానికి బానుకు వెడు తుంది. మధ్యాహ్నం అన్నానికి ఇంటికి వస్తుంది. మళ్లీ— మిటమిటలాడే ఎండలో బడికి వెళ్లి, సాయంత్రం తిరిగి వస్తుంది. ఆమె చదువంతా ఇల్లాగే గడిచింది. తనకు చదువు కోవాలనిగాని, కూడదనిగానీ నిశ్చితమైనటువంటి అభిప్రాయ మేదీ లేదు. తన తండ్రి ప్రోద్బలంచేతనే ఇంతవరకు చదివింది. చదువు మాన్పించమని, తన తమ్ముడు రాముడికి రాధనిచ్చి పెళ్ళిచేయమని మంగమ్మ పోరుపెట్టినా సూరయ్య పెడచెవిని బెట్టి, కూతురును చదివించాడు.

రాధ రోజూ ఎండలో ఇంటినుండి బడికీ, బడినుండి ఇంటికీ తిరుగుతోంది. వేసవికాలంలో మరీ దుర్భరం. కానీ ఆమెకు ఆ చెరువుకట్టపైన నడుస్తూంటే మాత్రం చాల ఆహ్లాదకరంగా ఉంటుంది. చిరుఅలలతో చిరుగాజులు మ్రోగి నట్లు సవ్వడిచేసే చెరువు, కట్టపొడుగునా కానగ, ముష్టిచెట్ల చల్లని నీడలు, కట్టదిగువ ఏపుగాపెరిగిన చెరుకుదోటలు, గాలికి పట్టుచీరలా కదలాడే పచ్చని వరిచేలు, చెట్లమీద

పిట్టల కలకలరవాలు, చెరువు ఇంకిపోయినప్పుడు కాలువలు దీసి, అలసిపోయిన ముఖాలతో గూడవేస్తూ కనిపించే పల్లెటూరి పడుచుదంపతులు— ఈ దృశ్యాలను ఆభరణాలుగా ధరించి కన్నులపండువు గొలిపే సస్యసుందరిని చూచి రాధ రోజూ మైమఱచి పోతుంటుంది.

అన్నిటికన్నా ఆమెను ముగ్ధురాలిని జేసేవి రెండు: పడుచు పిల్లవాడు చిలిపిగా తన చెంపమీద గంధ మలది నట్లు కట్టమీదుగావీచే పైరుగాలి ఆమెను పరవశింప జేస్తుంది. ప్రక్కన పొలాల్లో పనిచేసుకుంటూ పల్లెపాటలు పాడుకుంటోన్న రాముడి మధురస్వరం శ్రీకృష్ణుని మురళీరవంలా ఆమె హృదయాన్ని గిలిగింతలు పెడుతుంది.

రాముడు శ్రీరామచంద్రుడిలా నల్లగా ఉంటాడు. అసనిది— కాయకష్టం వలన మెలికలు దిరిగిన శరీరం. బిరుసెక్కిన కోలమొహంతో, సన్నని కోరమీసాల క్రింద పలుచని పెదవులమీద చిలిపినవ్వుతో, మనస్సుకు చక్కిలిగింతలు పెట్టే చూపులతో సుందరంగానే ఉంటాడు రాముడు.

రాముడు ఎక్కువగా చదువుకున్నవాడు కాదు. అయినా— సుమతీశతకం; కృష్ణశతకం మొదలైన వన్నీ రాగయుక్తంగా వల్లించేయగలడు. వీధినాటకంలో వీరబాహువంటి పాత్రలను చిందులు వేయించగలడు.

చెరువుక్రింది పొలాల్లో చాలాభాగం మునసబు శాయయ్యగారిది. రాముడు మునసబుగారి పాలేరు. అత

డెప్పుడూ ఆ పొలాలదగ్గరే ఉంటాడు. కట్టదిగువ అతని కొక గుడిసె ఉంది. అందులో అతడు, అతని ముసలితల్లి మాత్రమే ఉంటున్నారు.

రాధ బడికి వెళ్ళేటప్పుడు, తిరిగి వచ్చేటప్పుడు రాముడు ఆమెకు తటస్థపడుతూనే ఉంటాడు. ఆమెను పలకరిస్తూ ఉంటాడు. చదువును గురించిన వివరాలు అడుగుతూ ఉంటాడు.

నిత్యమూ శరీరకష్టంతో ఆరోగ్యంగా, ఉత్సాహంగా, అమాయకంగా కనిపించే రాముడంటే ఆమెకు చెప్పలేనంత అభిమానం. రాధ చదువుకున్నపిల్లే అయినా — ఆమె గ్రామీణ జీవితంలోని అందాన్ని, ఆనందాన్ని కాదనలేదు. యాసగా మాట్లాడటం, పల్లెటూరి పరిహాస ధోరణి ఆమె సహజాతాలు. వాటిని ఆమె మరచిపోలేదు—అందుకే ఆమె రాముణ్ణి 'మావాఁ!' అంటుంది.

ఒకసారి రాధ బొట్టుపెట్టుకోవడం మరచిపోయింది. కట్టమీద రాముడు ఆమెను నిలువరించి, "బొట్టుపెట్టుకోలేదేం?" అన్నాడు.

"లేదు మామా! యింట్లో చాదు అయిపోయింది. దారిలో నువ్వు కనబడక పోతావా అని వచ్చేశాను" అంటూ పగలబడి నవ్వింది రాధ.

"నేను కనబడితేమాత్రం?" అంటూ తెల్లబోయాడు రాముడు.

"నిన్ను చాది చుక్కబెట్టకోవచ్చుగా?" అంటూ మళ్ళీ కిలకిలా నవ్వింది రాధ. రాముడుకూడా ఆమెతో శ్రుతి కలిపాడు.

రాముడి పరిహాసధోరణి చాలా ముచ్చటగా ఉంటుంది. ఒకసారి రాధ చెరువుకట్టమీద గబగబ నడుస్తోంది. చెరువు ఎండిపోయింది. కట్ట దిగువ రాముడు మోట తోలుతున్నాడు. రాధను చూచి పాట లంకించుకున్నాడు:

"కట్టమీదా బోయేదానా—ఏలో
కమ్మలిస్తా వొస్తావంటే?
గాలితోనా బోయేదానా—ఏలో
గాజులిస్తా వొస్తావంటే?..."

రాధ ఒక్క క్షణం నిలబడింది. గబగబ కట్టదిగింది. రాముడిదగ్గరకు నడిచింది. రాముడు ఎడ్లను ఆపి—"ఏం? ఇక్కడికొచ్చావు?" అన్నాడు.

"వొచ్చాను! మరి—కమ్మలూ, గాజులూ యియ్యి.." అంది రాధ పెదవి మునిపంటితో కరచిపట్టుకుని.

"ఇక్కడికొస్తేనా? మా యింట్లోకి రావాలి!"

"ఓ! అట్లాగే! మరి కమ్మలూ, గాజులూ యియ్యి..."

"ఇంటికొస్తే సరిపోయిందా? నట్టింట్లో కూర్చోవాలి!"

"ఛా! అట్లాగే కూర్చుంటా! యియ్యి!"

"కూర్చుంటే సరిపోయిందా? మళ్ళీ అక్కణ్ణించి గడప దాటకూడదు..."

"అయితే యింటికి గడప పెట్టకు. దాటనే దాటను!" అని నవ్వి. "నాకు టైమయింది బాబూ—నే వెళ్లాలి..." అంటూ వెళ్లిపోయింది రాధ.

క్రితంరోజు సాయంకాలం రాధ పరీక్ష వ్రాసి తిరిగి వస్తోంది. పొలంగట్ల వెంబడి ఎడ్లను మేపుతూన్న రాముడు "రాధమ్మోవ్" అన్నాడు. ఆమె ఆగింది. అతన్ని సమీపించింది.

"పరీక్షలై పోయినాయా?" అన్నాడు రాముడు.

"రేపటితో ఆఖరై పోతుంది" అంది రాధ.

"రాధా! నిన్ను చూస్తే నాకు చాలా సంతోషంగా ఉంటుంది. మన కులంలో యింత చదువు చదువుకున్న ఆడపిల్లను నే నింతవరకు చూడనే లేదు. ఏం? ఇంకా చదువుకుంటావా?..."

"ఏమో! ఇంక మా అయ్యవల్ల గాదు. మానేస్తా."

"మానేయకే పిల్లా! పట్నానికెళ్లి యింకా బాగా చదువు. నే నున్నాగా? ఇప్పుడు నా దగ్గర అయిదువందలున్నై. తీసుకో! అవసరమైతే నీ చదువుకోసరం నిరుడు

నేను కొన్న ఆరుగుంటల నేల కూడా అమ్మేస్తాను. భయ పడబోకు..."

రాధ మనస్సు ఎందుకో వెన్నైపోయింది.

"వద్దు మావాఁ! నాకు చదువుకుందామని లేదు!... మానేస్తా!..."

రాత్రంతా కలతనిదురలో రాధకు రాముడే కనిపించాడు. చదువుమీద దృష్టి నిలువ లేదు.

ఎంత మంచివాడు రాముడు!

చదువు లేకపోతేనేం? సంస్కారం లేకపోతేనేం? హృదయ సంస్కారమేకదా నిజమైన సంస్కారం!?... రాముడిలో ఎంత అమాయకత్వం?!...తానంటే ఎంత ప్రేమ!

* * *

రాధ చెరువుకట్టమీదికి వచ్చింది. కానగచెట్ల కొమ్మల్లో పిచ్చుకలు చప్పుడులేకుండా కూర్చున్నాయి. దూరాన కోయిల పాటపాడి నిశ్శబ్దంగా ఉండిపోయింది. పైరు గాలిలో వేగం తగ్గిపోయింది. ప్రకృతి ఎందుకో స్తంభించి పోయినట్టుంది.

రాముడిపాట వినిపించ లేదు. రాధ ఆగింది. ఇంకి పోతున్న చెరువులో బురదనీటిలో దిగి యిద్దరు ముగ్గురు కుర్రవాళ్లు చేపలు పడుతున్నారు. ఆకాశంలో రెండు గ్రద్దలు

చక్కర్లు కొడుతున్నాయి. కట్టదిగువ కానగచెట్టు క్రింద కూర్చుని రాముడు తలవంచుకుని ఏమిటో దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తూ కనిపించాడు.

రాధ కట్ట దిగింది. రాముడి ప్రక్కన వెళ్లి నిలబడింది. రాముడు ఆమె రాకను గమనించలేదు.

"మావాఁ!"

రాముడు తల పైకెత్తాడు.

"ఏంటో ఆలోచిస్తున్నావే?"

"ఏం లేదులే!"

"చెప్పరాదూ?"

"నీతో చెప్పి ఏం లాభం? నువ్వేమైనా ఆర్చేదానివా? తీర్చేదానివా?..."

"నోరు మూసుకుని చెబుతావా? నన్నెళ్లమంటావా?" అంటూ కదలబోయింది రాధ.

"ఉండే పిల్లా ఉండు. నోరు మూసుకుని చెప్పమంటే ఎట్లా జెప్పను?..."

"ఏలాగో ఒకలాగా చెప్పూ..."

"నిన్న పొద్దుపోయిన కాణ్ణుంచీ ఈ పెళ్లికూతురొకటి ఊడిపడి నన్ను ఉక్కిరిబిక్కిరి చేసి పారేస్తోంది..." అన్నాడు రాముడు.

"ఏ పెళ్లికూతురు?"

"అదే! నే పెళ్లాడబోయే పెళ్లికూతురు."

"ఆ పెళ్లికూతురు ఎవరూ అంటా!"

"అదేమో నాకేం దెల్సు?—పెండ్లి జేసుకోరా, నీ పెండ్లి చూసి చచ్చిపోతారా—అని నిన్న సందేళ మాఅమ్మ గొడవజేసింది. ఎవర్ని పెళ్లాడదామా, పిల్ల ఎక్కడ దొరుకుతుందా—అని మా తంటా వచ్చిపడిందనుకో యిప్పుడు."

"పెళ్లికూతురు కావాలా నీకు?" అని సన్నగా నవ్వింది రాధ. "అయితే చదువుకున్నపిల్ల దొరికితే చేసుకుంటావా?..."

"నాకొద్దు బాబూ! దానికి స్నో డబ్బీలు, పౌడరు డబ్బీలూ, సిల్కుకోకలు నే నెక్కణ్ణుంచి తేగలను?" అన్నాడు రాముడు భయాన్ని అభినయిస్తూ.

"మరెలాంటిపిల్ల కావాలంటావు?"

"నాతోబాటే పొలానికి రావాలి. నేను పొలంలో ఉంటే నాకు అన్నం పట్టుకురావాలి. నాకు వంకాయకూరంటే భలే యిష్టం. వంకాయకూర వండడానికి భేషుగ్గా తెలిసుండాలి. ఇంకా...ఇంకా...పెండ్లిజేసుకున్న ఏడాదికంతా అచ్చునాలాంటి బుల్లోణ్ణి చంకకెత్తుకోవాలి. ఇన్ని షరతులకు ఎవరొప్పుకుంటారు?" అన్నాడు రాముడు.

రాధ ఒక్కక్షణం ఊరుకుంది. మరుక్షణం చిరు సిగ్గుతో సంచలించింది. "తరువాత చెబుతా లే—అట్లాంటి వాళ్లెవరన్నా ఉన్నారో, లేరో!" అంటూ గబగబ బాను వైపు నడకసాగించింది.

దారిలో రెండు, మూడు దృశ్యాలు ఆమె మనస్సులో తీయని బాధను రేపాయి. చెరువు ప్రక్కన మడుగులోనుండి ఆలుమగలు పంట పొలంలోకిగూడ వేస్తున్నారు. ఒక మోట బావి గట్టున ఎడ్లను నిలిపి, పాలేరు ఒకడు భార్య అందించే చద్ది అన్నాన్ని జుర్రుకుంటున్నాడు. ఏపుగా పెరిగిన చెరకు తోట చుట్టూ—క్రొత్తగా పెండ్లి జేసుకున్న రైతు కుర్ర వాడు తన పెళ్లాం వెంటబడి ఎకసెక్కాలాడుతున్నాడు. ఆ స్త్రీలందరి మీదా రాధకు అసూయ కలిగింది.

* * *

రాధ చివరిపరీక్ష వ్రాసింది.

ప్రొద్దు పడమరకు తిరిగింది. పైరు పచ్చలను దాటు కుంటూ తన యింటివైపు నడిచిందామె. ఆ దారి ఎందుకో క్రొత్తగా ఉంది తనకు. చెరువుగట్టు సమీపిస్తున్నకొద్దీ సిగ్గు ఎక్కువౌతోంది. రాధ చెరువు గట్టెక్కింది. ప్రక్కకు ఒక దొంగచూపు చూచింది. కట్టదిగువ కానగచెట్టు క్రింద నీడలో చల్లగా కూర్చుని ఉన్నాడు రాముడు. రాధ గబగబ ముందుకు అడుగులు వేసింది. రాముడు "రాధా" అన్నాడు. ఆమె తిరిగి చూడలేదు. "ఇదిగో పిల్లా! నిన్నే!"...రాధ

రెట్టింపు సిగ్గుతో వేగం హెచ్చించింది. రాముడు వెనుక నుంచి పరుగున వచ్చి ఆమె రెక్క పట్టుకున్నాడు.

"అబ్బ! వొదులు! వొదులూ!" అంది రాధ చిరు కోపంతో.

"తరవాత చెబుతానన్నావుగా?"

"ఏమో—నాకు తెలీదు,"

"చెబితేగానీ కదలనియ్యను."

"అబ్బ! ఏమిటిది? ఎవరైనా చూస్తే..."

"చెప్పు! నాకు పనికొచ్చేపిల్ల ఉందంటావా?"

"అదంతా నీ కెందుకులే! నే చెప్పినట్టు చెయ్యి."

"ఏం చెయ్యమంటావు?"

"మావాఁ! నాకు పైరుగాలి అంటే చాలా యిష్టం. నువ్వు పైరుగాలిలాంటివాడివి...నే నెట్లా చెప్పను?...నీ దగ్గర డబ్బుందన్నావుగా? ఒక తాలిబొట్టు, ఓ మంచి పట్టు చీరా కొనిపెట్టుకో!"

"అట్లాగే కొనుక్కుంటా! నా క్కావాల్సిన పిల్లను చూపిస్తావా?..."

"అబ్బ! నీ కెట్లా చెప్పాలో తెలీటంలేదు."

"చూపించకపోయావో—ఆ చీర నీకే చుట్టబెట్టి, ఆ బొట్టు నీ మెడకే కట్టేస్తా. తెలిసిందా?..."

"అందుకే-ముందు తాళిబొట్టూ, పట్టుచీరా కొను."
అంటూ రాధ రాముడి బుగ్గను గట్టిగా చిదిమి కిలకిల నవ్వుతూ పరుగుతీసింది.

రాముడి మనస్సు తీయని తలపులతో నిండిపోయింది. అతని హృదయం వలపుపొంగుతో ఉబికిపోసాగింది. కానగ చెట్టు నీడలోకి వచ్చాడు రాముడు. తలగుడ్డ విప్పి క్రింద పరుచుకుని మేనువాల్చాడు.

...రాధ చెప్పినట్టే తాను తాళిబొట్టు చేయిస్తాడు. చక్కని పట్టుచీర కొంటాడు...తరువాత ?

అతని కళ్లు హాయిగా, బరువుగా వాలిపోయాయి.

★★